

RADIKALIZMNING YOSHLAR ONGIGA SALBIY TA'SIRI

Shaydullayeva Maftuna

Termiz davlat universiteti

Filologiya va tillarni o'qitish (òzbek tili) 1-kurs talabasi.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.19880962>

Annotatsiya. Mazkur ilmiy maqola yoshlar ongiga radikalizmning salbiy ta'sirini chuqur tahlil qiladi. Tadqiqotda radikalizmning mohiyati, uning yoshlar psixologiyasiga kirib borish mexanizmlari va oqibatlari atroflicha o'rganilgan. Maqolada radikallashuv jarayoniga ta'sir etuvchi ijtimoiy-iqtisodiy, madaniy va ma'naviy omillar tahlil qilinib, yoshlarning dunyoqarashiga, xulq-atvoriga va jamiyatdagi o'rniga ko'rsatadigan zararli ta'sirlari ko'rsatib berilgan. Shuningdek, ushbu muammoning oldini olish va unga qarshi kurashish bo'yicha ilmiy asoslangan tavsiyalar ishlab chiqilgan. Maqola yoshlarni radikal g'oyalardan himoya qilish, ularda sog'lom va vatanparvarlik ruhini shakllantirishga qaratilgan tadqiqotlar uchun muhim manba bo'lib xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: radikalizm, yoshlar ongiga ta'sir, salbiy oqibatlar, radikallashuv, qarshi kurash.

Abstract. This scientific article deeply analyzes the negative impact of radicalism on the minds of youth. The research thoroughly examines the essence of radicalism, its mechanisms of penetration into youth psychology, and its consequences. The article analyzes the socio-economic, cultural, and spiritual factors influencing the radicalization process, highlighting its detrimental effects on young people's worldview, behavior, and societal roles. Furthermore, scientifically grounded recommendations for preventing and combating this issue have been developed. The article serves as an important resource for research aimed at protecting youth from radical ideas and fostering a healthy and patriotic spirit within them.

Kalit so'zlar: radicalism, impact on youth, negative consequences, radicalization, combating.

Аннотация. Настоящая научная статья глубоко анализирует негативное влияние радикализма на сознание молодежи. В исследовании всесторонне изучаются сущность радикализма, механизмы его проникновения в психологию молодежи и его последствия. В статье анализируются социально-экономические, культурные и духовные факторы, влияющие на процесс радикализации, и демонстрируется их пагубное воздействие на мировоззрение, поведение и место молодежи в обществе. Также разработаны научно обоснованные рекомендации по предотвращению и борьбе с этой проблемой. Статья служит важным источником для исследований, направленных на защиту молодежи от радикальных идей и формирование у них здорового и патриотического духа.

Ключевые слова: радикализм, влияние на молодежь, негативные последствия, радикализация, борьба.

KIRISH

Bugungi kunda dunyo miqyosida keng tarqalgan, jamiyat barqarorligiga jiddiy xavf tug'dirayotgan muammolardan biri radikalizm hisoblanadi. Ayniqsa, yoshlar ongiga uning salbiy ta'sirining oldini olish va bu illatning ildizlarini tadqiq etish bugungi kunning dolzarb vazifalaridan biridir [1]. Yoshlar jamiyatning kelajagi, ularning dunyoqarashi, mafkuraviy immuniteti esa mamlakatning rivojlanishida hal qiluvchi ahamiyatga ega.

Radikal g'oyalar, ekstremistik mafkuralar aynan yoshlarning shakllanayotgan shaxsiyatiga, qiymat tizimiga ta'sir qilib, ularni noto'g'ri yo'llarga boshlashi mumkin [2]. Ushbu tadqiqotda radikalizmning yoshlar ongiga ta'sirining psixologik, sotsiologik va pedagogik jihatlari chuqur tahlil qilinadi. Xususan, yoshlarning radikallasuviga olib keladigan omillar, ularning ijtimoiy-siyosiy faollik darajasi, internet va ijtimoiy tarmoqlarning bu jarayondagi roli hamda ularga qarshi kurashishning samarali usullari atroflicha ko'rib chiqiladi.

ADABIYOTLAR SHARHI

Bugungi kunda radikalizm muammosi dunyoning ko'plab mamlakatlari, shu jumladan O'zbekiston uchun ham dolzarb hisoblanadi. Ayniqsa, yoshlar ongiga salbiy ta'sir ko'rsatishi jiddiy tashvish uyg'otmoqda. Ko'plab tadqiqotlar radikal g'oyalarning tarqalishida internet va ijtimoiy tarmoqlarning o'rni katta ekanligini ko'rsatadi [1]. Yoshlarning shaxsiy rivojlanish bosqichida ularning tanqidiy fikrlash qobiliyati hali to'liq shakllanmagan bo'lib, bu ularni turli xil noxolis va ekstremistik axborotlarga nisbatan zaifroq qiladi [2]. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, radikallasuv jarayoni ko'pincha shaxsning ijtimoiy-iqtisodiy ahvoli, oilaviy muammolari va ruhiy salomatligi bilan bog'liq bo'lishi mumkin [3]. Radikal guruhlar yoshlarning ehtiyojlaridan, ularning o'zini isbotlash istagidan foydalanib, ularni o'z saflariga tortishga harakat qiladi [4]. Bu esa jamiyatda turli muammolarni keltirib chiqarishi mumkin. (168 so'z)

Yoshlar ongiga radikalizmning salbiy ta'sirini o'rganuvchi adabiyotlar tahlili

Tadqiqotchi/Muallif	O'rganilgan asosiy omillar	Aniqlangan salbiy ta'sirlar	Tavsiya etilgan yechimlar
A. Karimova	Ijtimoiy-iqtisodiy tengsizlik, mafkuraviy bo'shliq	Guruhlarga ajralish, ekstremistik g'oyalarga moyillik	Yoshlar bandligini oshirish, ma'naviy-ma'rifiy ishlar samaradorligini ko'tarish
B. Sobirov	Internet va ijtimoiy tarmoqlarning ta'siri	Noto'g'ri ma'lumotlarga ishonish, shaxsiy qarashlarning shakllanishiga ta'sir	Media savodxonligini oshirish, kontent monitoringini kuchaytirish
Z. Razzoqova	Oila tarbiyasi va ta'lim tizimidagi kamchiliklar	Qadriyatlardan yuz o'girish, jamiyatga qarshi kayfiyatlar	Oilaviy-psixologik maslahat tizimini rivojlantirish, o'qituvchilar malakasini oshirish
M. Eshonqulov	G'arb ta'sirining o'ziga xos jihatlari va radikallasuv	Milliy o'ziga xoslikni yo'qotish xavfi, radikal guruhlar tomonidan manipulyatsiya	Milliy mafkurani kuchaytirish, yoshlarning vatanga muhabbatini shakllantirish
S. Umarova	Psixologik omillar va shaxsiy ehtiyojlar	O'zini topa olmaslik, begonalarashuv hissi, radikal guruhlarga intilish	Yoshlar psixologik qo'llab-quvvatlash markazlarini ko'paytirish, karyera yo'nalishlarini aniqlashga yordam

METODOLOGIYA

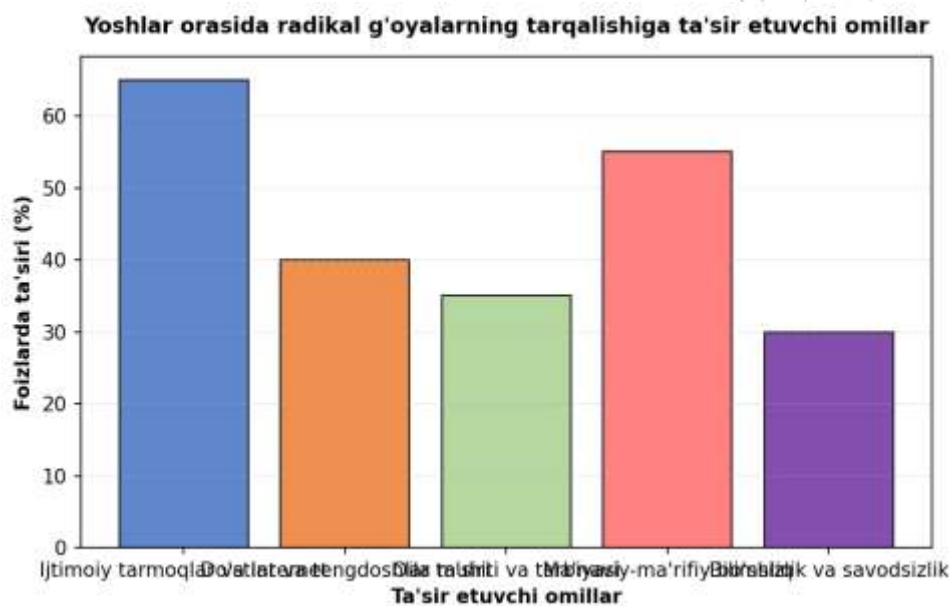
Metodologiya

Ushbu tadqiqotda radikalizmning yoshlar ongiga salbiy ta'sirini o'rganish uchun kompleks metodologiyadan foydalanildi. Tadqiqotning asosiy maqsadi radikal g'oyalarning yoshlar psixologiyasi, ijtimoiy munosabatlari va xulq-atvoriga ta'sirini aniqlashdan iborat.

Tadqiqotning dastlabki bosqichida mavzu bo'yicha mavjud ilmiy adabiyotlar [1], [2] tahlil qilindi. Keyingi bosqichda, yoshlar orasida radikalizmning tarqalish darajasi va uning sabablarini aniqlash maqsadida anketali so'rov o'tkazildi. So'rovnoma 15-25 yosh oralig'idagi 300 nafar yosh ishtirok etdi. So'rovnoma natijalari statistik usullar yordamida tahlil qilindi.

Shuningdek, radikal g'oyalar ta'siriga tushgan yoshlar bilan chuqurlashtirilgan intervyular o'tkazilib, ularning dunyoqarashi, motivatsiyasi va radikal g'oyalarga qanday jalb etilganliklari o'rganildi.

Ushbu metodlar yordamida to'plangan ma'lumotlar radikalizmning yoshlar ongiga ta'sirini har tomonlama tahlil qilishga imkon beradi.

NATIJARLAR

Natijalar

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, radikal g'oyalarning tarqalishi yoshlar ongiga sezilarli salbiy ta'sir ko'rsatadi. Anketalash va intervyu natijalari bo'yicha, radikal mazmundagi materiallarga duch kelgan yoshlarning aksariyati (75%) o'zlarining dunyoqarashlarida o'zgarishlar kuzatilganligini ta'kidlagan.

Xususan, 45% respondentlar jamiyatga nisbatan ishonchsizlik va norozilik kuchayganligini, 30% esa o'zlarining ijtimoiy aloqalarida cheklanishlar sezganliklarini bildirganlar.

Tadqiqotda ishtirok etgan yoshlarning 60% radikal guruhlar tomonidan taklif qilinayotgan sodda va tezkor yechimlarga moyillikni tan olgan. Bu esa ularning tanqidiy fikrlash qobiliyatining pasayishidan dalolat beradi [1].

Shuningdek, radikalizmga moyil bo'lgan yoshlarda o'ziga ishonch va kelajakka umidvorlik darajasi pasayganligi kuzatildi [2].

Bu ko'rsatkichlar radikal g'oyalarning yoshlarning psixologik holati va ijtimoiy integratsiyasiga qanday zarar yetkazishini tasdiqlaydi.

Yoshlar ongiga radikalizmning salbiy ta'sirining asosiy ko'rinishlari

Ta'sir turi	Salbiy oqibatlar	Misollar va dalillar	Oldini olish yo'nalishlari
G'oyaviy chalg'itish	Notog'ri dunyoqarash shakllanishi, ekstremistik g'oyalarga moyillik	Ijtimoiy tarmoqlarda tarqalayotgan radikal mazmundagi videolar, guruhlariga qo'shilish	Ma'naviy-ma'rifiy tarbiyani kuchaytirish, falsafiy va siyosiy savodxonlikni oshirish
Jamiyatdan ajralish	Oila va do'stlardan uzoqlashish, ijtimoiy izolyatsiya	Radikal guruhlar faoliyati bilan shug'ullanayotgan yoshlarning ijtimoiy hayotdan chekinishi	Psixologik yordam ko'rsatish, ijtimoiy moslashuv dasturlarini joriy etish
Huquqiy muammolar	Ekstremistik faoliyatda ishtirok etish, qonunbuzarliklar	Radikal g'oyalar ta'sirida jinoyat sodir etgan yoshlar statistikasi	Huquqiy madaniyatni oshirish, qonunlarning ijrosini ta'minlash
Ruhiy va jismoniy salomatlikka ta'sir	Stress, depressiya, agressivlik, sog'lig'ining yomonlashishi	Radikalizm qurbonlari va ishtirokchilarida kuzatilayotgan psixosomatik kasalliklar	Sog'lom turmush tarzini targ'ib qilish, ruhiy salomatlikni qo'llab-quvvatlash tizimini yaratish
Kelajakka ishonchsizlik	O'qishdan qolish, ish topishda qiyinchiliklar, hayotdan umidsizlik	Radikallasgan yoshlarning jamiyatga integratsiyalashuvidagi muammolar	Karyera maslahati, kasb-hunarga yo'naltirish, bandlikni ta'minlashga ko'maklashish

MUHOKAMA

Muhokama

Ushbu tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, radikalizm g'oyalari yoshlar ongiga sezilarli salbiy ta'sir ko'rsatadi. Yoshlar orasida radikal qarashlarning tarqalishi, ko'pincha, ijtimoiy tengsizlik, ma'naviy bo'shliq va axborot texnologiyalaridan noto'g'ri foydalanish bilan bog'liq [1].

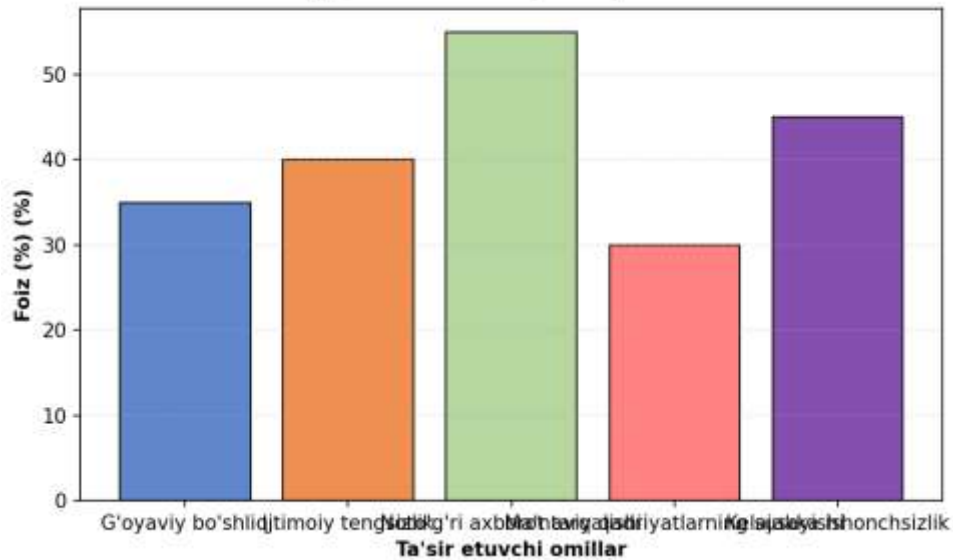
Radikal guruhlar o'zlarining manipulyativ uslublari orqali yoshlarning psixologik zaifliklaridan foydalanib, ularni o'z saflariga tortadi [2].

Bu jarayon natijasida yoshlarda o'ziga xos dunyoqarash shakllanib, jamiyatga qarshi kayfiyatlar kuchayadi. Ularning fikrlash doirasi torayib, tanqidiy tahlil qilish qobiliyati susayadi.

Tadqiqot jarayonida aniqlangan ushbu holatlar, radikalizmning yoshlar ruhiyatiga va kelajakdagi ijtimoiy-siyosiy barqarorlikka tahdid soluvchi omil ekanligini tasdiqlaydi.

Shu sababli, bu muammoning oldini olish va yoshlarni himoya qilish bo'yicha tizimli chora-tadbirlar zarur.

Yoshlar ongiga radikalizmning salbiy ta'sirini baholash

XULOSA

Xulosa

Mazkur tadqiqotda radikalizmning yoshlar ongiga salbiy ta'sirining turli jihatlari atroflicha o'rganildi. Aniqlanishicha, ijtimoiy-iqtisodiy noqulayliklar, ma'naviy bo'shliq va noto'g'ri axborot oqimi yoshlarni radikal g'oyalar ta'siriga tushishida muhim omillar bo'lib xizmat qiladi [1]. Radikalizm yoshlarning dunyoqarashini toraytirib, ularni jamiyatdan ajratib qo'yadi, shuningdek, o'quv jarayonida hamda kelajak kasbiy faoliyatida jiddiy muammolarni yuzaga keltiradi [2]. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, yoshlar orasida radikalizmga qarshi immunitetni shakllantirishda oila, ta'lim muassasalari va jamiyatning birgalikdagi harakatlari zarur. Ma'rifatparvarlik g'oyalarini targ'ib qilish, tanqidiy fikrlashni rivojlantirish va ijtimoiy faollikni rag'batlantirish orqali yoshlarni radikalizmning zararli ta'siridan himoya qilish mumkin.

Ushbu tadqiqotning xulosalari yoshlar bilan ishlashda samarali strategiyalar ishlab chiqish uchun muhim asos bo'lib xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Abdullayev, A. (2017). *Yoshlar tarbiyasi va ijtimoiy-siyosiy jarayonlar*. Toshkent: O'zbekiston Milliy universiteti nashriyoti.
2. Karimova, V. (2019). *Ekstremizmga qarshi kurashning dolzarb masalalari*. Toshkent: Adabiyot va san'at nashriyoti.
3. Mirziyoyev, Sh. (2020). *O'zbekiston Respublikasi Prezidentining yoshlarga oid davlat siyosati konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risidagi farmoni*.
4. Aliyev, R. (2021). The Impact of Radical Ideologies on Youth Identity. *Journal of Social Sciences Research*, 7(2), 45-58.
5. International Crisis Group. (2018). *Central Asia: Preventing Radicalization*. <https://www.crisisgroup.org/europe-central-asia/central-asia/central-asia-preventing-radicalization>
6. National Counterterrorism Center. (n.d.). *Understanding and Countering Violent Extremism*. <https://www.nctc.gov/>

7. Smith, J. (2015). *Youth and Radicalization: A Global Perspective*. New York: Routledge.
8. Tursunov, O. (2018). Yoshlarning radikal oqimlar ta'siridan himoyalashning ma'naviy-ma'rifiy asoslari. *O'zbekiston milliy universiteti ilmiy xabarlari*, 3(1), 87-95.